

VERGİ HUKUKU AÇISINDAN VAKIF ÜNİVERSİTELERİ

Yrd. Doç. Dr. Ayşe YİĞİT ŞAKAR

İstanbul Arel Üniversitesi Vergi Hukuku Öğretim Üyesi

İstanbul 2011

Beta

Yayın No : 2585
Hukuk Dizisi : 1258

1. Baskı – İSTANBUL 2011

ISBN 978 - 605 - 377 - 608 - 6

Copyright® Bu kitabın bu basısının Türkiye'deki yayın hakları BETA Basım Yayım Dağıtım A.Ş.'ye aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanuni iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Dizgi : Beta Basım A.Ş.
Baskı - Cilt : Net Kirtasiye Tan. ve Matbaa San. Tic. Ltd. Şti.
Taksim Cad. Yoğurtçu Faik Sok. No: 3 Taksim Beyoğlu/İST.
(Sertifika No. 13723) (0-212) 249 40 60
Kapak Tasarım : Gülgönca Çarpık

Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
Narlıbahçe Sokak Damga Binası No: 11
Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel : (0-212) 511 54 32 - 519 01 77
Fax: (0-212) 511 36 50
www.betayayincilik.com

*Baş öğretmenim Mustafa Kemal Atatürk'ün şahsında
bana emeği geçen tüm öğretmenlerime
şükranlarımla...*

SUNUŞ

Yükseköğretimde gözlenen ve önümüzdeki yıllarda da sürmesi beklenen talep artışı nedeniyle, yükseköğretimin sadece kamu kaynakları ile sürdürülebilirliği sorgulanmaya başlanmıştır¹. 1980'li yıllardan başlayarak refah devleti krizinin ortaya çıkmasıyla birlikte yükseköğretim kurumlarının sayısının artırılmasında özel birikimlerden de yararlanma eğilimi güç kazanmıştır. Özel kuruluşlar eliyle yükseköğretimin sunumu değişik biçimlerde gerçekleşmektedir.

Bunlar arasında;

- Kâr amacı gütmeyen (*non-profit*) vakıf üniversiteleri (Örneğin, Harvard, Stanford)
- Kâr amacı güden (*for-profit*) kurum üniversiteleri (Örneğin, University of Phoenix, Devry University.)
- Şirket (*corporate*) üniversiteleri (Örneğin, Motorola University, Oracle University)
- Sınır ötesi (*transnational*) üniversiteler (Örneğin, Nottingham, The Apollo Group)
- Sanal Üniversiteler (Örneğin, Tec de Monterrey)

gibi farklı modeller sayılabilir ².

Ülkemizdeki vakıf üniversiteleri kâr amacı gütmeyen (non-profit) yapıdadır. Bir kamu hizmeti olarak kabul edilen ve devlet eliyle sunulan yükseköğretim, hizmetin arzında devletin yetersiz kalması sonucu vakıf yükseköğretim kurumları tarafından da sunulmaya başlamıştır.

Tıpkı devlet yükseköğretim kurumları gibi bir kamu kuruluşu olan ve kâr amacı gütmeyen vakıf yükseköğretim kurumlarının ülkemizde yeni gelişen bir olgu olması nedeniyle özellikle vergi ile ilgili konularda birçok belirsizlikler ya da çelişkiler ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmanın konusu işte bu belirsizliklere biraz olsun ışık tutma çabasıdır.

Bu çalışmada desteğini esirgemeyen üniversitem İstanbul Arel Üniversitesi'nin Mütevelli Heyet Başkanı Sayın Kemal GÖZÜKARA'ya, rektö-

---

¹ YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU, Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi, Ankara, Şubat 2007, s.19-20.

² YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU, Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi, s.20.

rüm Sayın Ömer Asım SAÇLI'ya, Sayın Prof. Dr. Ahmet ÇAKIR'a, Sayın Prof. Dr. Nihat KÜÇÜKSAVAŞ'a, Sayın Doç. Dr. Reyhan Ayşen WOLFF'a, Dr. Emine DEMİR'e, İstanbul Arel Üniversitesi Kütüphane Daire Başkanı Sayın Melda DEMİRDELEN'e ve uzman Belgin GÖZÜKARA'ya, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi şefi Sayın Önder AKSOY'a, Marmara Üniversitesi Kütüphanesi uzmanları Sayın Yazbahar ÇETİN'e ve Sayın Yaşar GÖÇER'e, bana vakıf üniversiteleri konusunda kitap yazma fikrini veren ve her türlü desteği sağlayarak cesaretlendiren arkadaşım, güzel insan, İstanbul Arel Üniversitesi Mali İşler Daire Başkanı Sayın Ayşe ÖZKAVAKLI'ya, çalışmayı satır satır okuma zahmetine katlandığı ve özverileri için kıymetli eşim Prof. Dr. Müjdat ŞAKAR'a, oğullarım Can ve Alperen'e, sevgili anne ve babama, kitabın elinize ulaşmasında emeği geçen BETA yayınevinin yönetici ve emekçilerine, özellikle Sayın Gülgonca ÇARPIK'a teşekkürlerimi sunarım.

Yrd. Doç. Dr. Ayşe YİĞİT ŞAKAR
aysesakar@arel.edu.tr

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
KAVRAM VE TERİM.....	3
KONUNUN SINIRLANMASI VE SUNULMASI.....	5

BİRİNCİ BÖLÜM VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE ÇEŞİTLİ HUKUK SİSTEMLERİNE TOPLU BAKIŞ

1.1. VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	9
1.1.1. Vakıf Üniversitelerinin Dünyadaki Gelişimi	9
1.1.2. Vakıf Üniversitelerinin Türkiye'deki Gelişimi	14
1.1.2.1. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Vakıf- Yükseköğretim İlişkileri.....	14
1.1.2.2. Cumhuriyet Dönemi Vakıf Üniversiteleri.....	24
1.1.2.2.1. Özel Yüksekokulları Dönemi.....	24
1.1.2.2.2. Vakıf Üniversiteleri Dönemi	31
1.2. ÇEŞİTLİ HUKUK SİSTEMLERİNE TOPLU BAKIŞ	41
1.2.1. Amerika Birleşik Devletleri	41
1.2.2. İngiltere	44
1.2.3. Almanya	46
1.2.4. Avusturya.....	48
1.2.5. Japonya.....	50

İKİNCİ BÖLÜM VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN HUKUKSAL TEMELLERİ

2.1. ANAYASAL DÜZENLEMELER.....	53
2.1.1 1961 Anayasası Dönemi	53
2.1.2 1982 Anayasası Dönemi	56

2.2. YASAL DÜZENLEMELER	65
2.2.1. Genel Olarak	65
2.2.2. 2880 Sayılı Kanun.....	66
2.2.3. 3589 Sayılı Kanun	68
2.2.4. 3708 Sayılı Kanun	70
2.2.5. 5772 Sayılı Kanun.....	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN KURULUŞU, YÖNETİMİ, DENETİMİ VE FİNANSMANI

3.1. VAKIF ÜNİVERSİTESİ KURUCU VAKFININ TABİ OLDUĞU HÜKÜMLER VE VAKFIN KURULMASI	77
3.1.1. Vakfın Tanımı ve Unsurları	77
3.1.1.1. Vakfeden.....	78
3.1.1.2. Amaç	78
3.1.1.3. Mal	79
3.1.1.4. İrade Açıklaması	79
3.1.2. Vakıf Senedi.....	80
3.1.3. Vakfın Örgütü	80
3.1.4. Vakfın Denetimi	81
3.1.5. Vakıf Yönetiminin, Amacının ve Mallarının Değiştirilmesi	82
3.1.6. Vakfın Sona Ermesi	82
3.2. VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN KURULUŞU VE ARANACAK ŞARTLAR	83
3.2.1. Kuruluş Başvurusunda Aranacak Belgeler.....	84
3.2.2. Üniversite/Yüksek Teknoloji Enstitüsü/ Vakıf Meslek Yüksekokulu Kurulması.....	88
3.2.3. Vakıf Yükseköğretim Kurumlarına Ad Verme İşlemleri	89
3.2.4. Vakıf Yükseköğretim Kurumları Koordinasyon Komisyonu Tarafından Başvuru Belgelerinin İncelenmesi	89
3.2.5. Vakıf Yükseköğretim Kurumu Kurulması Kararı	90
3.2.6. Tüzel Kişilik Kazanma	90
3.2.7. Eğitim-Öğretime Açma Müracaatı Şartları	95
3.2.8. Eğitim-Öğretime Başlama İzininin Verilmesi	96
3.2.9. Öğrenci Alınması.....	99
3.2.10. Öğrenci Hak ve Yükümlülükleri İle Disiplin İşleri.....	100
3.3. VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN YÖNETİMİ	101
3.3.1. Yönetim Yapısı	101

3.3.1.1. İdari Açından: Mütevelli Heyeti.....	101
3.3.1.2. Akademik Açından: Akademik Organlar.....	104
3.4. VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN GÖZETİM VE DENETİMİ	109
3.4.1. Kurumsal Yapının Denetimi.....	111
3.4.2. Öğrenciler İle İlgili Bilgiler ve Öğrenciye Yönelik Hizmetlerin Denetimi	114
3.4.3. Eğitim-Öğretim Faaliyetlerinin ve Bilimsel Araştırmaların Denetimi.....	117
3.4.4. Alt Yapısını Denetimi	121
3.4.5. Bütçe	122
3.4.6. Genel Değerlendirme	124
3.5. VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN FAALİYETTEN ALIKONULMASI VE KAPATILMASI	125
3.6. VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN FİNANSMANI.....	127
3.6.1. Finansman Kaynakları	127
3.6.2. Devlet Yardımları	128
3.6.3. Mali ve İdari Özerklik	134

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM VAKIF ÜNİVERSİTELERİNDE VERGİSEL DÜZEN

4.1. GELİRDEN ALINAN VERGİLER	141
4.1.1. KURUMLAR VERGİSİ AÇISINDAN.....	141
4.1.1.1. Vakıf Üniversitelerinin İktisadi İşletme Olduğu Görüşü ...	141
4.1.1.2. Vakıf Üniversitelerinin İktisadi İşletme Olmadığı Görüşü	148
4.1.1.3. Kurumlar Vergisi Açısından Vakıf Üniversitelerine Yapılan Ayni ve Nakdi Bağışlar	152
4.1.2. GELİR VERGİSİ AÇISINDAN	160
4.1.2.1. Vakıf Üniversitelerinin Ücret Ödemelerinde Vergi Kesintisi Yapma Sorumluluğu	160
4.1.2.2. Vakıf Üniversitelerin Akademik Personeline Ödenen “Üniversite Ödeneği” ile “Eğitim Öğretim Ödeneği”nin Vergilendirilmesi	164
4.1.2.3. Vakıf Üniversitelerin Akademik Personeline Ödenen “Geliştirme Ödeneği” ile “Makam Tazminatı”nın Vergilendirilmesi	165
4.1.2.4. Devamlı Statüde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Başka Üniversitelerde Aldıkları Ücretler	167

4.1.2.5.	193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 67'inci maddesi Kapsamında yapılacak Kesinti.....	169
4.1.2.6.	Gelir Vergisi Kanunu Açısından Vakıf Üniversitelerine Yapılan Ayni ve Nakdi Bağışlar	171
4.2.	HARCAMALARDAN ALINAN VERGİLER.....	177
4.2.1.	KATMA DEĞER VERGİSİ AÇISINDAN.....	177
4.2.1.1.	Vakıf Üniversitelerinin Tahsil Ettikleri Eğitim Hizmet Bedelinin Niteliği	177
4.2.1.2.	Vakıf Üniversitelerinin KDV Mükellefiyeti	180
4.2.1.3.	Vakıf Üniversitelerinin Katma Değer Vergisi Kanunu'nda Yer Alan Kültür ve Eğitim Amacı Taşıyan İstisnalar Açısından Durumu.....	185
4.2.1.4.	Vakıf Üniversitelerinin Katma Değer Vergisi Kanunu'nda Yer Alan Sosyal Amaç Taşıyan İstisnalar Açısından Durumu	189
4.2.1.5.	Katma Değer Vergisi Yönünden Üniversitelere Yapılan Ayni Bağışlar.....	192
4.2.1.6.	Üniversitelere Ait Gayrimenkullerin Kiralanması	193
4.2.1.7.	Vakıf Üniversiteleri Tarafından Verilen Eğitim Hizmet Bedelinin Kredi Kartıyla Tahsil Edilmesinde Katma Değer Vergisi.....	194
4.2.1.7.1.	Bedelin Tamamen veya Kısmen Öğretimin Başlamasından Önce Tahsil Edilmesi	194
4.2.1.7.2.	Bedelin Tamamen veya Kısmen Öğretimin Başlamasından Sonra Tahsil Edilmesi.....	196
4.2.1.7.3.	Bedelin Kredi Kartıyla Taksitler Halinde Tahsili.....	197
4.2.1.7.4.	Bedelin Kredi Kartıyla Vade Farkı Alınarak Taksitler Halinde Tahsili	198
4.2.1.7.5.	Eğitim Süreken Kurumdan Ayrılma Durumunda KDV	199
4.2.2.	Özel Tüketim Vergisi Kanunu Açısından	199
4.2.3.	Damga Vergisi Açısından.....	201
4.2.4.	Gümrük Vergisi Açısından.....	206
4.2.5.	Belediye Gelirleri Kanunu Açısından.....	207
4.2.5.1.	İlan ve Reklâm Vergisi	207
4.2.5.2.	Eğlence Vergisi.....	207
4.2.5.3.	Haberleşme Vergisi.....	208
4.2.5.4.	Çevre Temizlik Vergisi	208
4.2.5.5.	Bina İnşaat Harcı	209
4.2.6.	Harçlar Kanunu Açısından	209

4.3. SERVET VERGİLERİ	213
4.3.1. Emlak Vergisi Açısından	213
4.3.2. Motorlu Taşıtlar Vergisi Açısından.....	214
4.3.3. Veraset ve İntikal Vergisi Açısından.....	215
4.4. VAKIF ÜNİVERSİTELERİNDE MUHASEBE DÜZENİ	217
4.4.1. Özel Hesap Dönemi	217
4.4.1. Vakıf Üniversitelerinin Defter, Belge ve Kayıt Düzeni.....	219
4.4.2. Vakıf Üniversitelerine Duran Varlık Bağışında Yapılacak Muhasebe Kaydı.....	220
4.4.3. Vakıf Üniversitelerinin Sürekli Gider Fazlası Vermesi	221
SONUÇ.....	223

EKLER

YÜKSEKÖĞRETİM KANUNU (İlgili Maddeler)	227
VAKIF YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI YÖNETMELİĞİ	243
BÜTÇE FORMATI	266
KAYNAKÇA	271